

Александар Саша Гајић*

САД И РАСПАД ЈУГОСЛАВИЈЕ *поглед из двадесетогодишње перспективе***

Сажетак

У раду се из двадесетогодишње перспективе преиспитује улога политике САД у периоду распада Југославије имајући у виду уобичајена мишљења стручне јавности о две њене фазе; прве - у којој су се САД декларативно залагале за очување СФРЈ насупрот немачким захтевима за признавање независности Словеније и Хрватске, и друге, од почетка 1992. године - када су САД почеле да предњаче у заговарању признања независности свих југословенских република и кажњавању Србије, тј. СРЈ. Рад прати еволуцију целог процеса распада СФРЈ, имајућу при томе у виду однос начина мешања САД у југословенску кризу, њене стратешке приоритете и циљеве, као и неспорне исходе који су, у готово свим битним елементима, одговарали овим циљевима. САД на простору бивше Југославије, али и ширих геополитичких планова. На основу свега тога намеће се хипотеза да су у свим фазама југословенске кризе САД биле вођене пре свега интересним, реалполитичким разлозима, који су се у својим различитим видовима тј. начинима мешања у ток кризе мењали у зависности од међународних прилика и стања на терену, будући да се ови стратешки циљеви никако нису могли остварити без јасног и консеквентног стратешког деловања.

* Институт за европске студије - Београд

** Овај рад је урађен у оквиру пројекта 179014 кога финансира Министарство за науку и просвету Р. Србије

Кључне речи: САД, распад СФРЈ, грађански, геостратешки интереси, хуманитарни интервенционизам

Ни две деценије касније, преовлађујућа мишљења о битним узроцима распада СФРЈ и улози унутрашњих и спољних актера у овом процесу у суштини није много јаснија, а тумачења и објашњења овог процеса нису темељнија, свестранија и поузданија у односу на претежно пропагандна виђења ондашњих страна у сукобу, укључујући ту и међународни фактор који се прво индиректно, а после и директно, умешао у овај конфликт. Разлози за то су бројни: пре свега, тешко је разлучити сложене односе између унутрашњих и спољних чинилаца који су допринели дезинтеграцији земље. Доступни извори и јавни потези те прокламације нису довољни да би, у конфузној драми са много актера и током много фаза, њихов интензитет било могуће прецизније одредити.

Чини се да је, ипак, неспорно да се социјалистичка Југославија распала на самом крају хладноратовске епохе управо у интеракцији спољних и унутрашњих узрока који су деловали, упркос конфузији, повременим амплитудама у интензитету деловања и тактизирању актера, кумулативно. Унутрашњи узроци распада Југославије лежали су у погоршаној социо-економској ситуацији на простору целе федерације праћеној урушавањем комунистичке идеолошке парадигме; уставној и уопште правној расцепканости која је створила парламентарну фрагментацију простора са шест јединица које су имале бројне елементе државне самосталности; различитој интересној перспективи републичких политичких руководства која су, у периоду ишчезнућа комунистичке идеолошке парадигме, заиграла листом на карту национализма и извршили вешту мобилизацију становништва унутар сопствених федералних јединица; парализи институција, моралном суноврату, корупцији и дезоријентацији.... Спољни узроци распада лежали су у директним и индиректним, јавним и тајним утицајима међународног фактора на унутрашње прилике, пре свега са циљем остваривања сопствених интереса и стратешких планова. Тешко је рећи који су узроци били претежнији и да ли би се југословенска федерација распала на исти начин при мањем или чак без таквог учешћа међународног чиниоца. Највероватније не, краткорочно гледајући.

По свему судећи, саме унутрашње дезинтеграционе силе и процеси били су довољни да онемогуће дугорочни опстанак федерације; међутим, исход тог распада и могуће прекомпозиције простора СФРЈ без такве улоге међународног фактора био би засигурно другачији.

У правом мору стручних радова, од периодике до монографских публикације, а посебно у публицистици, бројно преовлађује једно крајње поједностављено, једнострано виђење улоге међународног фактора у распаду СФРЈ и пре свега, САД као појединачно најважнијег међународног субјекта у целој постхладноратовској епохи и на свим конфликтним и постконфликтним подручјима у свету, па тако и на Балкану. Наиме, у складу са тадашњом медијском сликом, у анализама распада Југославије дубоко је уврежена тврдња како је „позиција САД у процесу распада Југославије и признања појединих република прошла кроз врло различите фазе. “У периоду до фактичке дезинтеграције и ескалације грађанског рата САД су, наводно пружале подршку опстанку федералне државе. Американци су били енергично против немачке иницијативе за признавање Словеније и Хрватске, вршили су притисак на европске владе да је не прихвате, нису се придружили одлуци Европске заједнице о признавању, а онда су у рано пролеће 1992. године направили заокрет – почели су активно да лобирају код својих европских савезника да се призна Босна и Херцеговина.¹“ Њихово почетно становиште, према заговорницима оваквог виђења, променило се услед дешавања на терену и увиђања да се држава фактички распала. Опредељење СА за касније деловање на страни муслиманског и хрватског фактора дошло је услед немирења са резултатима ратних сукоба и етничког чишћења, све са циљем да се оно поништи, сукобљене стране усмере пут за све мање-више прихватљивог решења и доведу до краја рата - до пацификације турског балканског простора и укључења новоформираних држава у међународну заједницу.²

1 Ковачевић Живорад, *Америка и распад Југославије*, Филип Вишњић и ФПН, Београд, 2007, стр. 95.

2 Слично виђење нпр. износи и Глени Миша, *Пад Југославије – трећи балкански рат*, Б92, Београд, 2002, и Рамет Сабрина у Ramet Sabrina, *Balkan Babel*, Westviewpress, Boulder, 2002, док је Рају Томас нешто изнијансиранији, види Raju G.C. Thomas, “Sovereignty, Self-determination and Secession”, *Yugoslavia Unraveled* (ed. Raju Thomas), Lexington Books, Boulder, 2003.

Излишно је указивати колико је ова упрошћена слика о улози САД у дешавањима на Балкану током 90-тих година прошлог века неодржива сваком иоле упућенијем и непристраснијем познаваоцу процеса распада СФРЈ. Но, овај редуccionистички приступ и даље преовладава у тумачењу историје распада СФРЈ у међународној стручној јавности, без обзира на учинке САД на овим просторима који се, са двадесетогодишње дистанце, врло лако дају уочити. САД су представљале кључног спољног актера чија је активност била од велике важности за избијање, трајање те исход рата и мировних преговора. Њихов утицај на међународне институције и друге међународне актере био је огроман. Сlike које су креиране у америчким медијима директно су утицале на успостављање стереотипа у међународном јавном мњењу и утицале на опредељивање према сукобљеним странама чије је трајање и последице и до дан-данас углавном неизмењене. Њихова војна подршка, а касније и директна интервенција (у БиХ и на Косову и Метохији) претворила је ове просторе у међународне протекторате где је реч Америке била одлучујућа.

Осим пресудне улоге на сам ток балканске кризе, и исходи процеса распада СФРЈ указују да су на овом простору САД у послехладноратовској епохи оствариле готово своје главне стратешке циљеве. Све новонастале државе, и ткз. „савезничке“ и „одметничке“, у протекле две деценије подвргнуте су претежном војнополитичком и економском утицају Сједињених Држава и међународних институција у којима оне играју главну улогу (ММФ, Светска банка итд). Њихов друштвено-економски систем преобликован је у складу либерално-тржишном парадигмом. У процесима приватизације, даљег међународног задуживања и спољног инвестирања незаобилазну улогу имале су Сједињене Државе и мултинационалне корпорације поникле на њеном тлу. Чак и оне државе које су једно време решене да воде макар једним делом другачију економску политику (Словенија, пре свега) или су преферирале блиске привредне и политичке односе са другим иностраним партнерима у процесима даљих међународних интеграција - биле су принуђене на прилагођавање трендовима које су диктирале САД. У свакој од њих несразмерно је велики утицај вашингтонске дипломатије и на формирање и на развргавање „демократских власти“ по-

редећи га у односу на све друге актере. Све оне су, временом, укључене у облике војне сарадње са САД, од „Партнерства за мир“ све до статуса кандидата или пуноправних чланица НАТО-а. Свима њима је заједничко да су им постојећи борбени ефективи бројно драстично смањени и прилагођени НАТО стандардима, док су им командне структуре, формално или неформално, интегрисане у систем западне војне алијансе. Готово све војностратешке тачке на западном Балкану контролишу САД: „У Хрватској су Американци заузели све важне позиције на читавом Јадрану, а избили су 1996. и на Дунав код Вуковара. У БиХ контролишу све, од подземног аеродрома Бихаћ, преко Купреса до Мајевице. У Македонији држе Криволак, најважнији војни тренажни полигон посткомунистичке југоисточне Европе.“³ У Србији војно контролишу простор противправно отцепљене покрајине Косово и Метохија са новоизграђеном базом „Бондстил“ код Урошевца, док у Црној Гори, мимо војне сарадње и обавештајног присуства, показују интерес за базу у Боки Которској. И не само то: десетогодишње „фазно“ ратно одвијање на простору бивше Југославије шире их стратешки позиционирало на сва кључна места у земљама у окружењу – у Бугарској, Румунији, Мађарској и Албанији да би се завршило уласком ових земаља у НАТО војну алијансу. И не заборавимо – сам атлантски савез добио је, током бомбардовања СРЈ у пролеће 1999. године, не само свог новог „противника“ и сопствени нови *raison d`etre*, већ и нову стратешку концепцију са циљевима усмереним према истоку. Побројани статешко позиционирање и резултати, требало би да нам је очигледно – *нису се могли остварити без јасног и консеквентног стратешког деловања који се реализовао паралелно са процесом распадања социјалистичке Југославије.*

Геополитички значај друге Југославије и амерички стратешки интереси

Југославија, најзначајнија држава Балканског полуострва током већег дела 20. века, створена је и одржавана уз помоћ тадашњих великих сила из пре свега геополитичких разлога. Уједињујући културно-цивилизацијски различи-

3 Петровић Пироћанац Зоран, „Пролегомена: тезе о Србији и српској стратегији“, *Српска политичка мисао*, бр. 4, вол 22, Београд, 2008, стр. 111.

те јужнословенске народе на простору јужне, медитеранске „кључаонице“ између западног и средишњег дела Римланда (обода евоазијског континента што одваја континенталну масу од приступа светским морима), ова држава служила је испрва не само као важна карика у ланцу одвајања совјетске континенталне силе од приступа Средоземљу, већ и као део бедема, својеврсног „buffer zone“ - а између средње Европе и совјетизованог истока континента, који је служио да спречи поновно ширење германског утицаја према југоистоку, односно исламском свету. У хладноратовској констелацији, а након Титовог „одметања“ из табора Стаљиновог Совјетски Савеза 1948. године, улога друге, социјалистичке Југославије представљала је незваничну модификацију њене међуратне улоге са додатном, идеолошком компонентом. Наиме, истргнувши се из тада монолитног континенталног социјалистичког блока, Југославија је, истовремено, представљала пример самосвојне алтернативе совјетској верзији социјализма који је био у солидним односима са Западом и за којом су и друге земље истог уређења могле да се потенцијално поведу. Такође, својом политиком међублоковског посредовања и предвођења покрета несврстаних на трећесветским, постколонијалним просторима, Југославија је играла важну улогу у спречавању да се ове земље сврстају на страну источног блока.

Све у свему, у датом односу снага и поделе интересних сфера, опстанак Титове Југославије, баш такве каква је била, западном блоку доносио је довољну корист да буде подржавана, а Истоку недовољну штету да би јој се трајније и оштрије противиле. Међутим, са завршавањем „хладног рата“ чији је исход ишао у корист Запада и дисолуцијом источног идеолошког блока, престајала је потреба за подршком тој и таквој Југославији. То се експлицитно да уочити у изјавама америчког амбасадора Ворена Цимермана, који је по доласку у Београд у априлу 1989. године јасно ставио до знања „нову поруку: Југославија више не ужива геополитичку важност коју су јој Сједињене Државе придавале у току „хладног рата.... Од сада ће Југославија бити подвргнута истом строгом просуђивању наводног кршења људских права које је омогућило Сједињеним Државама и њеним савезницима да извр-

ше селекцију будућих руководства источноевропских земаља међу благонаклоним „жртвама“.⁴

Балкан је тако поново враћен у игру као простор прекомпозиције и надметања између блискоисточних сила, Средње Европе као стратешког дела Запада и источног утицаја који је у том тренутку био у константном повлачењу. „Ликвидирана је тампон зона између два супротстављена блока, коју је чинила СФРЈ... а геополитички простор Балкана, због спољних интереса, реорганизован је у више мањих државица.“⁵ Стратешки интереси Сједињених Држава били су у том процесу прилично јасни: „САД, као највећа сила, директним продирањем на Балкан, жели да осујети доминацију Немачке и Русије – на том простору... Контролишући Балкан, САД реализују још два циља: контролишу немачки транзит Дунавом са Блиским и Средњим истоком и преко савеза са Турском блокирају црноморске мореузе.... Улогу коју је у том погледу имала америчка 6. флота у Средоземљу, сада замењују копнене снаге НАТО-а, у којима САД имају одлучујућу снагу. Тако се данашња америчка стратегија приклонила Макиндеровој тези да превласт у Евроазији може да има само онај ко влада централним делом евоазијског простора.“⁶ Зарад ширења у његову дубину, према црноморско-каспијским басенима и Средњој Азији, требало је „покрити“ Балкан и претворити га у чврсту тачку ослонца за даље наступање на исток. Овако усмерена интервенција имала и шире стратешке последице: „Она је помогла да се цементира као кључни стратешки савез са Турском, као и осталим муслиманским земљама у луку до Централне Азије које обухватају знатне резерве петролеја у каспијском региону.... Босна је у минијатури пружала слику конфликта „Словени против муслимана“, слику која је могла да има цену у аналогiji евентуалних ривалстава са Русијом ширењем турске зоне утицаја, међу припадницима турско-алтајских језика бившег Совјетског Савеза, који сежу све до Кине. То је такође била корисна демонстрација да, упркос непоколебљивој подршци Израелу и разарању Ирака које је било у току, Сједињене државе ни-

4 Џонстон Дајана, *Сулуди крсташи*, Игам, Београд, 2005, стр. 36.

5 Нишић Станко, *Глобална сила и безбедност Балкана*, Војноиздавачки завод, Београд, 2002, стр. 26.

6 Исто.

су антимуслимански настројене.⁴⁷ Штавише, овакав приступ олакшавао је сарадњу са муслиманским земљама претварајући САД у потенцијалну „улогу лидера неформалне групе муслиманских нација од Залива до Балкана. Регије којима је некад владала Отоманска царевина показују знаке да би могле да постану срце треће Америчке империје“⁴⁸ - како су у јануару 1996. у часопису „New Republic“ указивали његови уредници Јакоб Хајлбрун и Мајл Линд.

Југословенска драма у троуглу Немачке, ЕУ и САД

Обзиром да се исход распада СФРЈ у највећој мери подударао са (оствареним) политичким, економским, идеолошким и војностратешким циљевима САД, није тешко устврдити да су „тадашње начелне изјаве да су за целовиту Југославију, биле пука дипломатска рутина“ америчких званичника на почетку деведесетих година прошлог века, у којима се препознаје „индиректна стратегија великих сила која подразумева да су велики ратови онемогућени, али да они мали, локални, морају да трају, да се потхрањују, било политички или правно.“⁴⁹ Исто, је у тренуцима ескалације кризе 1991. године, тврдио и члан председништва СФРЈ, Борисав Јовић: Једно јавно причају, а друго раде - и то не само САД, него и Немачка и Мађарска, преко којих САД остварују политику разбијања Југославије, ради својих идеолошких и стратегијских интереса.⁴⁰ Но, мимо сведочанстава актера политичких збивања, поузданих, јавно доступних докумената у прилог директне потврде о таквом тајном деловању који иду у прилог овој тези, за сада – нема, односно, они нису доступни.

И поред тога хронологија јавног деловања и, поступно, све јаче подршка сепаратистичким тенденцијама са једне стране, узевши је у обзир у односу на нечињење или несупротстављање помагачима сепаратизма са друге стране, те

7 Цонстон Дајана, *Сулуди крсташи*, Игам, Београд, 2005, стр. 60.

8 Helbrunn Jacob, Lind Michael, „The Third American Empire, with a Balkan Frontier“, *International Herald Tribune*, 4. januar 1996.

9 Петровић Пироћанац Зоран, „Пролегомена: тезе о Србији и српској стратегији“, *Српска политичка мисао*, бр. 4, вол 22, Београд, 2008, стр. 106.

10 Јовић Борислав, *Последњи дани СФРЈ*, Б. Јовић, Београд, 1996, стр. 229.

искључиво декларативна подршка коју су пратили реал-политички потези што су овој „подршци“ заправо окретали леђа, довољни су да оспоре тезу о залагању САД за опстанак СФРЈ у првој фази југословенске кризе. На немачку политику подржавања северозападних република и преурађено признавање Словеније и Хрватске комбиноване са притисцима на земље ЕЗ да учине исто (уцењујући их различитим модусима везани за споразум у Мастрихту који је постао институционални темељ прерастања ЕЗ у ЕУ), дакле, не може се пребацити искључива одговорност за спољнополитичко подупирање распада Југославије. Ову политику САД су, у најмању руку, пасивно подржале својим упадљивим нечињем које није могло бити случајно.

Опредељење уједињене Немачке за подршку сецесионистичким републикама и њена улога у распаду СФРЈ није спорна. Она је била последица што стратешких интереса, утицаја историјских стереотипа, реваншистичких сентименталности и културно-историјске блискости са неким од јужнословенских република те жеље да се, након уједињења, поново игра континентална политика великог стила¹¹ којом би се, истовремено, Немачка укључила у војне мировне мисије ван своје територије и ратосиљала негативног баласта своје двадесетовековне прошлости. Тесне везе појединих немачких државних структура са антијугословенском екстремистичком емиграцијом током дугог низа година нису биле тајна, и они у томе нису изузетак, нити су у томе знатније предњачили. У годинама уочи распада Немачка је у међународним организацијама играла улогу тужиоца бивше Југославије. „Хронолошким праћењем кризе могу се лако уочити подељене улоге Немачке и Аустрије у односу на интернационализацију југословенске кризе. Немачка је деловала преко ЕЗ, а Аустрија преко КЕБС-а. Још 15. августа 1990. године Аустрија је покренула механизам КЕБС-а, за заштиту људских права у Југославији због увођења „привремених мера“ на Косову. Незадовољна одговором, покренула је марта 1991. године други степен механизма... централна тачка у дипло-

11 Видети нпр. Ставовe Руперта Шолца, подпредседника ЦДУ/ЦСУ фракције у Бундестагу и једног од креатора немачке спољне политике на почетку 90-тих година прошлог века, темељно обрађене код Џонстон Дајане, *Сулуди крсташи*, Игам, Београд, 2005, стр. 90-91.

матској акцији Аустрије био је положај Косова и Војводине, који је наводно „угрожен после доношења Устава Републике Србије“ наводи се у „Aid Memoire“ - у који је уручен Савезном Секретаријату за иностране послове СФРЈ 28.03.¹² 1991. Немачка је, пак, од новембра 1990. године при састанцима министара чланица ЕЗ жучно пропагирала како људска права имају приоритет над одржавањем југословенског јединства, што је у први мах било слабог одјека у другим европским земљама. Након окршаја у Борову селу у мају 1991. године, Немачка је начинила нацрт оштре резолуције којом је осуђивана политика у Београду и предлагала да га ЕЗ министри усвоје. Међутим, када је у лето Холандија (чији је министар спољних послова Ван ден Брук, од јула месеца 1991. преузео председавање ЕЗ) почела да пропагира много искључивији приступ према Србији и опстанку југословенске федерације који је, као неизбежне, прихватао отцепљење Словеније и Хрватске, Немачка се окренула Француском, много умеренијем предлогу. Насупрот најавама о моменталном признању западних југословенских федералних јединица, Немачка се суздржала од овог акта током тромесечног мораторијума на признање независности југословенских република, све до децембра 1991. године.

Чак и да су САД у крајем 1990. и првој половини 1991. године били приоритетно окренути кризи и рату у Заливу као и односима са „умирућим“ Совјетским Савезом, управо због овог другог је просто незамисливо да су оне потпуно из вида изгубиле овакве немачке спољнополитичке потезе. Суперсила уочи наступања периода свог тада већ јасно видљивог, несумњивог тријумфа у „хладном рату“ свакако није била благонаклона да трпи „искакања“ својих савезника - да јој то није ишло у прилог и косило се са њеним даљим намерама. Да су САД иоле стварно подржавале опстанак СФРЈ, оне би те активности Немачке ефикасно зауздале и одложиле; САД би, код других западних држава, без велике муке могле да утичу да се не осврћу на немачке захтеве пошто су се многе од њих, пре свега из историјских разлога, крајње неповерљиво односили према првим спољнополитичким потезима ује-

12 Аврамов Смиља, *Постхеројски рат Запада против Југославије*, ЛДИ, Ветерник, 1997, стр. 258.

дињене и ојачале Немачке. Међутим, оне то нису чиниле. По свему судећи, САД су свесно допустиле Немачку „истурену позицију“ и замерали јој само по питању начина на који су се ове залагале за признање западних југословенских република што се косило са принципима КЕБС-а; односно, у контексту ишчекивања развоја догађаја у Совјетском Савезу – играле су опортуну политику са више припремљених сценарија у случају различитог развоја догађаја. Осим тога, Немачку су занимале пре свега две западне југословенске републике, а САД - Босна и Македонија у смислу њихових стратешких планова у муслиманском свету. Разлика је, према том, у приступу постојала, али је била више тактичке природе и у оквиру ширег контекста, па и по питању временског фактора (пре и после распада СССР) - мада не суштинска. Сједињене Државе су - када су процениле да се „геополитички девалвирана“ СФРЈ не може у једном комаду интегрисати у западну сферу - одлучиле да примене „целовито решење“ за све њене парчади, и потом спрече да делове разбијене државе, и њене истурене и битне савезнице и потенцијални противници, интересно трајније привуку себи. Рат и дуготрајна криза су тако постали средство да се дође до тог „целовитог решења“ са много пробитачних геостратешких аспеката на много различитих страна, све да би се у крајњем исходу могло показати ко је „једини газда“ и зауздати (раније подстакнути) савезници.

Еволуција ставова у ЕЗ у лето, те процес интернационализације југословенске кризе коју су САД јавно „препустиле ЕЗ“, просто је превазилазила спољнополитичке капацитете тек уједињене Немачке, укључујући и оне „уцењивачке“ везане за наступајуће преговоре са европским партнерима око будућег уговора о Маастрихту. Само једна сила на простору Европе имала је способност за тако нешто – САД. Само једна сила је простору завађених република СФРЈ била је у стању да се унутар њених федералних институција, преко манипулације министра спољних послова Будимира Лончара, дође до тога да се на Брионима, кроз неформалне разговоре и без сагласности надлежних органа федерације, пласира ткз. „Брионска декларација“ као правни основ за интернационализацију кризе под покровитељством ЕЗ. Управо на основу тога је формирана „Међународна конференција за

мир у Југославији“ (са председавајућим Британцем Лордом Карингтоном) и „Арбитражна комисија“ (ткз. Бадинтерова комисија). У замешателству везаном за „брионску епизоду“ - непобитна је историјска чињеница - главни актери нису били Немци, већ амерички амбасадор Цимерман и холандски (која је тада председавала ЕЗ) амбасадор Фиетеларс.¹³ Исто тако, насупрот немачком притиску за брзо признање, Митеранова идеја о правној експертизи пред угледним председницама пет европских судова на челу са Бадинтером под нечијим утицајем се претворила у пресуђивање о престанку постојања земље и њеној деоби по административним границама на основу сумњиве аналогije са римским правним принципом *uti posseditis*. Овај се принцип у међународном праву једино примењивао на колонијалне просторе у смислу да деколонизоване државе наслеђују као државне границе административне границе које су одредиле некадашње колонијалне власти. И приликом (не)прихватања одлуке Бадинтерове комисије - утицање на републичка руководства није ишао од стране Немачке, већ од оних којима је више погодновало да федерална држава прво правно нестане и да настане шест новонасталих држава, него да се крше међународне норме признавањем само две међу њима.

Америчко залагање за јединствену Југославију

Чак и само декларативно америчко залагање за јединствену Југославију било је крајње контраверзно. У саслушању пред сенатским комитетом за спољне послове Лоренс Инглбергер је, још 15. марта 1989. године, означио Милошевића и Србију за главног кривца за новонасталу ситуацију и затражио корекцију дотадашњих ставова према Југославији.¹⁴ Иако је у то време савезни премијер Анте Марковић сложио за „америчког играча“ и био „једина личност чији су приоритети друкчији од већине републичких лидера, јер су у основи били усмерени у првом реду на економске реформе

13 Види код Месић Стјепан, *Како је срушена Југославија*, Мислав Прес, Загреб, 1994, стр. 94.

14 Zimmerman Warren, *Origins of Catastrophe*, Times Books, New York, 1996, str. 8.

и развој¹⁵, он никада није, као њихов миљеник, добио стварну подршку. Напротив. Приликом посете Вашингтону октобра 1989. године где се срео са конгресменима, пословним и финансијским магнатима и, на крају, тадашњим председником САД Бушом, Марковић није добио никакву новчану помоћ за реформске подухвате, већ само вербалну подршку независности, јединству и суверенитету Југославије. Са друге стране, извесна средства била су усмерена ка републичким руководствомима. Већ у фебруару 1990. године, као крајње маргинална личност на форуму у Давосу, Анте Марковић је био третиран више као ескпонент Бона, пошто је везао југословенску монету за немачку марку. Његова суштинска потцењеност и окренутост САД већ током 1990. године ка новим републичким руководствомима јасно говори да на њега и савезну владу нико није озбиљно рачунао као политичког фактора, поготово не као неког ко би могао да „очува Југославију“. Иглбергерове изјаве при наредној посети крајем фебруара 1990. године о импресионираности Марковићевим реформама не могу а да нам не изгледају као иронија.

Оно што је битније је да је Иглбергерова посета означила почетак истицања новог приоритета, уз задржавање начелне подршке јединству Југославије. „Иглбергер је, поред осталог, рекао да људска права, слобода и тржишна привреда могу најбоље напредовати ако Југославија остане уједињена. Друго, Америка свакако неће заступати распад Југославије, али ако се то деси, неће имати другог избора него да то прихвати.“¹⁶ Од овакве поруке „подршке опстанку СФРЈ“, потенцијални сепесионисти за почетак бољу нису могли ни очекивати, па су очигледно „били охрабрени другим коментаром из којег је имплицитно произлазило да Сједињене Државе и НАТО немају намеру да употребе силу да би Југославију држали на окупу“.¹⁷

Током 1990. године, додуше, било је још начелне подршке очувању Југославије изречене од стране Стејт Департамента и председника Буша. Оне су у јавност биле упућене са образложењем да у првом реду служе да одагнају утисак

15 Ковачевић Живорад, *Америка и распад Југославије*, Филип Вишњић и ФПН, Београд, 2007, стр. 44.

16 Исто, стр. 46.

17 Исто.

да САД према Југославији „јаше на два коња.“¹⁸ Но, већ од децембра 1990. године описана подршка садржи једну важну допуну као ограничење подршке опстанку савезне државе - допуну да се САД неће сложити са употребом војске против оних република које се крећу у правцу независности. Паралелно са еволуцијом ставова у Конгресу је усвојен ткз. „Никлсов амандман“ по коме ће САД ускратити привреду помоћ Југославији ако не дође до демократских избора у свим њеним републикама и ако Србија не престане да крши људска права Албанаца на Косову и Метохији, који је ступио на снагу у мају 1992. године.¹⁹ Иако су у том периоду одбациле и Туђманову молбу за „техничком помоћи у унапређивању полиције“ (што је био еуфемизам за наоружавање) САД су снажно окренуле леђа опстанку федералне државе у тренутку када су сецесионисти из других извора већ били наоружани и када се војни сукоб јасно назирао. Овај став САД експлицитно саопштен председништву СФРЈ у јануару 1991. године путем амбасадора Цимермана: „Сједињене Државе ће се снажно супротставити било каквом коришћењу силе, притисака или подстицања на насиље које би блокирало демократске промене или довело до недемократског јединства у земљи“²⁰. Цимерман је, између осталог, запретио Јовићу да ће они који користе силу бити изоловани од Европе и међународне заједнице.

Још израженијег облика били су поменути моменти „подршке“ Сједињених Држава опстанку Југославије изнесени су у данима када се она фактички распадала и када је државни секретар Бејкер дошао у званичну посету Београду (21. јун 1991). Приликом одвојених састанака са свим републичким председницима понаособ, Бејкер се начелно залагао за мирно решење кризе и поштовање начела Хелсиншке конференције, при томе у први план истичући заштиту људских права. Међутим, Бејкер је оптуживао само Србију за

18 Јовић Борислав, *Последњи дани СФРЈ*, Б. Јовић, Београд, 1996, стр. 197.

19 Касније је замрзавање деловања „Никлсовог амандмана“ коришћено као средство притиска од стране САД у најдраматичнијој фази парализе савезник институција, онда када је на место председника председништва СФРЈ требало довести Стипета Месића, човека који је јавно прокламовао да му је посао да Југославија буде уништена.

20 Јовић Борислав, *Последњи дани СФРЈ*, Б. Јовић, Београд, 1996, стр. 232.

њихово наводно кршење. Он је, између осталог, приликом посете вршио притисак и да се Месић напокон изабере на место председника председништва савезне државе и упућивао претње Милошевићу да ће бити изолован због прибегавања сили, сматрајући њега, а не сецесионистичка руководства, главним кривцем за југословенску кризу. Бејкерову посету, на основу свега наведеног, јасно је обележила дубока контрадикторност, много већа него што је била она између његових изјава и развоја догађаја на терену: са једне стране, Бејкер је уверавао саговорнике да су САД и ЕЗ спремне да пруже значајна економска средства онима који истрајавају у мирном решавању кризе, док је, са друге стране, ова посета означавала почетак јавног повлачења - односно крај активне улоге Бушове администрације у југословенској кризи. У њој ће се САД реактивирати тек када се земља буде распала у крвавом грађанском рату. Када у септембру исте године буде донета резолуција 731 о ембаргу на испоруку оружја Југославији, у Бејкеровим изјавама моћи ће се пронаћи само изјаве осуде активности Србије и ЈНА. У сличном контексту САД су учествовале у заједничкој декларацији са ЕЗ и СССР која је претила неугодним последицама онима који желе насиљем променити унутрашње или спољне границе СФРЈ. Каква је била права природа ове начелне подршке мирном решавању кризе и, у ратним условима, парадоксалном залагању за истовремени опстанак савезне државе и федералних јединица у административним границама - говори анегдота о августовском разговору америчког амбасадора Цимермана са хрватским председником Туђманом, чија је федерална јединица крајем јуна једнострано прогласила независност и отцепила се од Југославије. „На изражену сумњу америчког амбасадора у способност хрватске војске у повоју да води рат против моћне југословенске армије, Туђман ноншалантно примећује: „О, па ваша земља ће нам притећи у помоћ са својим војним снагама.“ Он одбија са премоћним осмехом Цимерманов категорички одговор да нема ни најмање шансе за америчког војно ангажовање. „Можда ја више знам о вашој земљи него ви, господине амбасадоре“.²¹

21 Ковачевић Живорад, *Америка и распад Југославије*, Филип Вишњић и ФПН, Београд, 2007, стр. 71.

Ангажман САД у југословенским грађанским ратовима

Ако се ангажман САД у првом делу југословенске кризе може назвати контраверзним и недореченим, са једном јавном, начелном причом и чињењем (или нечињењем) које је постепено ишло мимо или супротно прокламованим ставовима а, у ствари, у складу са сопственим ширим интересима и тактичким проценама - друга фаза деловања САД на простору тада већ бивше Југославије била је потпуно доследна у правцу подршке дисолуцији земље, поступном укључивању у руковођење „кризним менаџментом“ што је еволуирао у војну интервенцију где су сви стратешки циљеви доследно остваривани на штету српских виталних интереса.

У оваквој политици Сједињене Државе убедљиво предњаче у односу на све своје савезнике. У рано пролеће 1992. године оне активно лобирају код других држава да се призна независност БиХ, односно да се признају све четири републике (Словенију, Хрватску, БиХ и Македонију) у пакету и тако анулира „избијање Немачке у први план, испред САД“ (Иглбергер).²² Саветујући Изетбеговића да одбије предложени Кутиљеров план о кантонизацији Босне по етничком принципу кога су претходно прихватиле српска и хрватска страна (чувено Цимерманово питање упућено Изетбеговићу: „Ако вам се не свиђа (план), зашто га потписати?“²³) што је овога утврдило у ставу да САД немају ништа против да од Кутиљеровог плана одустане), америчка дипломатија је убрзала избијање грађанског рата.

Сви потези САД у босанском ратном гротлу били су од одлучне важности и за његово избијање и за његов исход. На оштру дипломатску офанзиву САД дошло је до изолације Србије, њеног суспендовања из КЕБС-а, повлачења признања „треће Југославије“ – СРЈ (сачињене од Србије и Црне Горе)

22 Вудворд Сузан, *Балканска трагедија*, Филип Вишњић, Београд, 1997, стр. 279.

23 Према Смајловић Љиљана, „Моја улога у Босни, интервју са Вореном Цимерманом“, *Време*, 27. јун 1994, такође и код Raju Thomas, „Sovereignty, Self-determination and Secession“, *Yugoslavia Unraveled* (ed. Raju Thomas), Lexington Books, Boulder, 2003, стр. 7-8.

као сукцесора претходне државе, као и до покретања медијске кампање у корист босанских Муслимана и сатанизације Срба и Србије те увођења политичких и економских санкција УН према СРЈ. Већ у јуну 1992. године Стејт Департмент израђује план о употреби силе против војних снага Р. Српске. Он није био реализован само из разлога што ни Буш, ни Чејни (тадашњи министар одбране САД) нити командант главног штаба Колин Пауел нису хтели да ризикују америчко војно ангажовање у *open ended* мисији без јасног циља и излазне стратегије, а обзиром на процењене високе губитке. Због тога се, током целог трајања босанског грађанског рата, у америчкој администрацији континуирано трагало у два правца (*twin track*): ка остваривању стратешких циљева путем преговора са зараћеним странама, пре свега Хрватима и Муслиманима у оквиру тадашњих мировних иницијатива 2) ка инсистирању на раду Хашког Трибунала за ратне злочине почињене на простору тада већ бивше Југославије. Нова, Клинтонова администрација уобличавала је своју нову спољнополитичку доктрину „хуманитарних интервенција“ управо у босанском сукобу, у први мах безуспешно заговарајући формулу „*lift and strike*“ – што је садржавала залагање за укидање ембарга на увоз оружја за муслиманску ратну страну и ваздушне војне ударе на српске положаје. Почетком 1994. године, након наставка рата и пропасти читаве серије мировних преговора под покровитељством ЕУ (чему су несебично свој допринос дали и Американци), Клинтон је покренуо нову америчку иницијативу, позивајући се на четири интереса: доказивања НАТО-а као једине веродостојне мировне снаге у Европи; 2) избегавања проширења сукоба; 3) заустављања таласа избеглица; 4) прекидање „опсаде“ Сарајева.²⁴ Отпочела је и реализација раније (августа 1993. године, на састанку Клинтоновог изасланика редмана са шефом хрватске дипломатије Гранићем) идеје о обустављању рата између Хрвата и Муслимана у Босни, све ради формирања хрватско-бошњачке федерације. У америчкој амбасади у Бечу 4. марта 1994. године састављени су предлози Устава Федерације и (никада реализовани) предлог о конфедерацији са

24 Подобник Зоран, *Политика САД према Републици Хрватској у раздобљу 1991-1995*, магистарски рад, Филозофски факултет - Свеучилиште у Загребу, Загреб, 2005, стр. 47-48.

Хрватском, да би 18. марта био закључен ткз. „Вашингтонски споразум“ између Туђмана и Изетбеговића о стварању хрватско-муслиманске конфедерације и њиховог даљег ратног савезништва против Срба. Томе је претходио „Споразум о прекидању непријатељстава“ (23. фебруара) између хрватског генерала Роса и муслиманског Делића, закључени под притиском Американаца, уз сваковрсне претње – од увођења санкција до препуштања зараћених страна да се саме носе са будућим исходом сукоба. Иако је „Вашингтонски споразум“ фактички заживео тек потписивањем новог споразума о његовој примени (22. јула 1995), овим уплитањем САД су „сачувале“ међународни субјективитет БиХ и спречиле њену поделу по националном кључу, те створиле војне и политичке услове да се дојучерашњи супарници, а сада савезници у сукобу са Србима, наоружају и, уз ваздушну и логистичку подршку, доведу до промене односа снага на терену.

Сва кључна дешавања у 1995–тој, завршној години рата, прошла су под сенком америчког утицаја. Након Туђмановог отказивања мандата УНПРОФОР-у а пристајања на план 3-4 у Крајини, америчке дипломате Холбрук и Галбрајт су га убедиле да промени мишљење, док му је потпредседник САД Ал Гор у Копенхагену дао пуну подршку „успостављању суверенитета на целој територији авнојевске Хрватске“. Када је, уз америчко посредовање да се СРЈ не укључи у нови ратни сукоб око РСК, Туђман добио дискретни миг да отпочне војно-полицијску офанзиву против Р. Српске Крајине у две етапе – у мају 1995. у западној Славонији („Бљесак“); и у августу општи напад („Олуја“) – и то се одиграло уз директно и индиректно учешће САД. Авијација НАТО-а директно је бомбардовала српске положаје у Крајини, док је једна, формално приватна фирма у власништву пензионисаних високих официра америчке војске, вршила обуку хрватске војске за операцију „Олуја“ и директно утицала на план и ток опсежне војне операције уништења РСК. Слична ситуација се поновила непун месец дана касније. Тада је, након другог сумњивог масакра на пијаци Маркале у Сарајеву од тајанствене минобацачке гранате за шта је тренутно оптужена српска страна, започела највећа војна операција у дотадашњој историји НАТО-а „Умерена сила“ са 3400 борбених летова изведених против војске Републике Српске.

Хрватско-муслиманска офанзива у септембру месецу представљала је само пешадијску компоненту ове операције која је преокренула војни однос снага на терену, и - када су Американци закључили да је он довољан за присиљавање зараћених страна да седну за мировни сто који их је чекао у САД – резултирали новембарским преговорима у Дејтону, крају рата и размештању НАТО трупа као мировних снага на простору оба ентитета – и БиХ Федерације и Републике Српске. Три године доцније, читав процес настанка и интензивирања кризе, преко међународног посредовања и интернационализације па све до хуманитарне интервенције у виду 78- дневног НАТО бомбардовања Србије поновиће се на Косову и Метохији. Јужна покрајина Републике Србије ће, након окупације овог простора од стране НАТО-а под формалним (и накнадно прибављеним) покровитељством УН бити претворена у међународни протекторат у коме ће главну реч водити Сједињене Државе.

* * *

Наведени кратак преглед кључних америчких ставова, изјава и потеза не оставља сумње да су САД у целој кризи која се завршила распадом Југославије континуирано деловале на остваривању сопствених реалполитичких, стратешких циљева, и то различитим тактикама и у различитим околностима, директно или преко других актера. Њихово поступање било је одмерено пре свега у односу на шири контекст краја „хладног рата“ и ишчекивање исхода кризе Совјетског Савеза. Након тог су се САД, директно и отворено (премда водећи рачуна да остваре своје циљеве у региону са што мање сопствене штете и, најчешће, о туђем трошку) умешале у кризу. Ескалација кризе и њени исходи сасвим су погодовали за остварење циљева постхладноратовске хегемоније САД на простору бивше Југославије. Кроз преузимање кризног менаџмента и уобличавање доктрине ткз. „хуманитарних интервенција“ САД су, у измењеном односу светских снага, доследно остварили своје стратешке циљеве водећи рачуна о традиционалном значају Балкана у оквиру југоисточног дела европско-медитеранског Римланда. Искористивши интересе других спољних играча регионалног домета, САД су,

постепено, од њих преузеле стратешку иницијативу, делом задовољиле а делом обуздале њихове апетите и задржале за себе непорециву улогу хегемона која им је омогућавала даљу реализацију геостратешких планова: спречавања уласка новонасталих држава у интересне сфере других међународних актера и њихову политичку радикализацију (зато је подржан концепт „мултикултурне“ БиХ), даљег геополитичког ширења на исток и, у оквиру тога, стратешке сарадње са стварно или потенцијално савезничким делом муслиманског света.

Поред тога, распад и дуготрајни рат на простору бивше Југославије омогућио је САД постигнуће ширих стратешких интереса и на простору западне, савезничке Европе. Прво, кроз онемогућавање процеса прерастања ЕУ у „тврђаву Европу“ са моћном, интегрисаном привредом и монетом које би угрозиле супрематију САД у глобалној економији, све кроз задржавање свог присуства и преовлађујућег утицаја на „старом континенту“. Друго, кроз показивање неспособности ЕУ да се самостално носе са решавањем проблема у кризним процесима без учешћа, односно лидерства САД. Треће, кроз противљење настанку независне, јединствене „Европске спољне и безбедносне политике“ предвиђене „Уговором у Маастрихту“ која је подразумевала и изградњу заједничких војних снага које би присуство трупа САД и самог НАТО-а у пост-хладноратовском амбијенту постепено учиниле излишним. Крвави, дуготрајни конфликт у европском јужном дворишту пружио је идеалан алиби за задржавање трупа САД на њеном простору, односно, кроз пребацивање војних контингената на нова трусна, ратом захваћена подручја - дао је НАТО пакту нови разлог постојања који ће бити доктринарно уобличен 1999. године, током агресије на СРЈ поводом косовске кризе.²⁵

Распад Југославије, дакле, дао је шансу САД да практично реafirмишу своју улогу хегемона на „старом континенту“ у постхладноратовској епохи и тако оствари све своје циљеве предвиђене ширим геостратешким плановима. Уосталом, доктринарно уобличавање онога што се на про-

25 О овим стратешким интересима говори и Дејвид Гибс у Gibbs David, *First do no Harm, Humanitarian Intervention and destruction of Yugoslavia*, Vanderbilt University Press, Nashville, 2009, str. 25-30.

стору бивше Југославије непосредно реализовало почетком 1992. године обелодањено је у „Водичу за планирање одбране“, званичном документу сачињеном под руководством Пола Волфовица, тадашњег заменика секретара одбране, и то јасно и недвосмислено: „Наш први циљ је да предупредимо појављивање нових ривала било на територији бившег Совјетског Савеза или негде другде... Ово је преовлађујуће становиште које стоји унутар нове регионалне одбрамбене стратегије... Постоје три додатна аспекта овог циља: Прво, САД морају показати лидерство неопходно да успостави и заштити нови поредак који се држи становишта о убеђивању потенцијалних такмаца да не требају да претендују на већу улогу или теже за агресивнијим ставом при заштити својих легитимних интереса. Друго, у неодбрамбеним сферама, морамо водити довољно рачуна да обесхрабримо настојања да интереси развијених индустријских нација угрозе наше лидерство или траже преметање постојећег политичког и економског поретка. Коначно, морамо задржати механизме да одвратимо потенцијалне такмаце ако покажу аспирације за већом регионалном и глобалном улогом.“²⁶ У процесу реализације ових циљева, федерална Југославија, чије је постојање изгубило дотадашњи геополитички значај - нашла се као готово идеално средство.

Aleksandar Sasa Gajic

*U. S. AND DISINTEGRATION OF YUGOSLAVIA:
THE TWENTY-YEAR PERSPECTIVE*

Summary

This paper examines the role of U. S. policy during the breakup of Yugoslavia from the twenty-year perspective having in mind common expert's opinion about existing of two phases; the first one – in which United States declarative advocated for the preservation of Yugoslavia although German demands the recognition of independence of Slovenia and Croatia, and the second

26 US Department of Defense, *Defence Planing Guidance*, FY1992-1999, February 23. 1992.

one begins in 1992 - when United States began to lead in advocated for the independence recognition of all Yugoslav republics and the punishment of Serbia. This paper analyses the evolution of the process of disintegration of SFRY, keeping in mind the interference of U. S. in the Yugoslav crisis, its strategic priorities and objectives, and indisputable outcomes that are corresponding to these objectives. In according to this we can argue that United States was driven by their personal interests, political reasons, which varied in accordance to specific international situations and the field situations, and they demanded clear and strategic action.

Keywords: United States, the disintegration of Yugoslavia, civil, geostrategic interests, humanitarian interventionism.

Литература

- Аврамов Смиља, *Постхеројски рат Запада против Југославије*, ЛДИ, Ветерник, 1997.
- Вудворд Сузан, *Балканска трагедија*, Филип Вишњић, Београд, 1997.
- Gibbs David, *First do no Harm, Humanitarian Intervention and destruction of Yugoslavia*, Vanderbilt University Press, Nashville, 2009.
- Глени Миша, *Пад Југославије – трећи балкански рат*, Б92, Београд, 2002.
- Zimmerman Warren, *Origins of Cathastrophe*, Times Books, New York, 1996.
- Јовић Борислав, *Последњи дани СФРЈ*, Б. Јовић, Београд, 1996.
- Ковачевић Живорад, *Америка и распад Југославије*, Филип Вишњић и ФПН, Београд, 2007.
- Месић Стјепан, *Како је срушена Југославија*, Мислав Прес, Загреб, 1994.
- Нишић Станко, *Глобална сила и безбедност Балкана*, Војноиздавачки завод, Београд, 2002.
- Смајловић Љиљана, „Моја улога у Босни, интервју са Вореном Цимерманом“, *Време*, 27. јун 1994.
- Петровић Пироћанац Зоран, „Пролегомена: тезе о Србији и српској стратегији“, *Српска политичка мисао*, бр. 4, вол 22, Београд, 200

Подобник Зоран, *Политика САД према Републици Хрватској у раздобљу 1991-1995*, магистарски рад, Филозофски факултет - Свеучилиште у Загребу, Загреб, 2005.

US Department of Defense, *Defence Planing Guidance*, FY1992-1999, February 23. 1992.

Helbrunn Jacob, Lind Michael, „The Third American Empire, with a Balkan Frontier“, *International Herald Tribune*, 4. januar 1996.

Џонстон Дајана, *Сулуди крсташу*, Игам, Београд, 2005.

Yugoslavia Unraveled: Sovereignty, Self-determination and Secession, (ed. Raju Thomas), Lexington Books, Boulder, 2003.

Resume

Even two decades after disintegration of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia prevailing views on important causes of its disintegration and the role of internal and external factors in this process have not been made clear – interpretations of this process have not been substantially, comprehensively and trustworthily based in regard to mainly propagandist views of the conflicted sides in the conflict within the SFRY of that time. The SFRY was disintegrated at the end of the Cold War epoch due to an interaction of external and internal causes acting in a cumulative way. Internal causes for the disintegration of Yugoslavia were: a worsening socio-economic situation on territory of the whole federation followed by disintegration of communist paradigm, the Constitutional and general legal fragmentation that had created parallel state fragmentation, different interest perspective of the Republic political authorities who used the issue of nationalism for a skillful mobilization of the peoples within their own federal units, paralysis of institutions, moral decline, corruption and disorientation... External causes of the disintegration were both direct and indirect ones and impacts of international factors on domestic factors were both public and secret ones, primarily with the objective of accomplishing their own interests and strategic plans.

From this retrospective view author of the text attempted to reconsider the role of politics of the United States in the period

of disintegration of Yugoslavia, by considering experts' common views in regard to two phases of the disintegration – first phase of the USA's declarative support for preservation of the SFRY in contrast to demands of Germany for recognition of independence of Slovenia and Croatia and second phase starting from the beginning of 1992 when the USA started to lead the way of supporting recognition of independence of all Yugoslav republics and punishment of Serbia, that is, the Federal Republic of Yugoslavia. This highly simplified picture on the role of the USA in the events which took place in Balkan during 1990's is scientifically untenable. The USA was the key external factor whose activity was of great importance for the outbreak, duration and outcome of the war and the peace-negotiations. They had great influence on international institutions and other international factors. The images created in American media directly influenced establishment of stereotypes in international public opinion and determined opinions toward conflicted sides and duration and consequences of such activity have not changed much up to this day. Their military support as well as their later direct intervention (in Bosnia and Herzegovina and in Kosovo and Metohija) turned these regions into international protectorates in which America has decisive word. In addition to this, the outcome of disintegration of the SFRY undoubtedly shows that on its territory the USA has achieved almost all of its strategic objectives: political, economic, military and geopolitical ones. On the basis of all this one should take into consideration a hypothesis that in all phases of Yugoslav crisis the USA were primarily lead by the motives of interest and real politics that have been changing its forms or the ways of getting involved into the crisis depending on the state of international affairs and situation on the field due to the fact that these strategic objectives could not be achieved without a clear and consequent strategic activity. By taking over the crisis management and formation of a so-called "humanitarian intervention" doctrine the USA consistently accomplished their strategic objectives in the environment of altered balance of the world powers, having in mind traditional significance of Balkan within the southeastern part of Europe-Mediterranean Rimland.

By using interests of other foreign players in the regional domain, the USA gradually took over strategic initiative from them and then partly satisfied and suppressed their appetites and

then kept their unquestionable hegemonic role for themselves, which then provided them with opportunity for further realization of their geo-strategic objectives: prevention of enrollment of the newly-created states into interest spheres of other international factors and prevention of their political radicalization as well as further geo-political spreading toward the East and, within this objective, strategic cooperation with real or potential allied part of Muslim world.

Овај рад је примљен 21. јула 2011. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 19. септембра 2011. године.